

שאלה: אני אשה אלמנה בת ששים. בעלי מת אחרי מחלה ממושכת ואני מעוניינת להשיג בעל. אבל הבנים ובנות שלי מתנגדים לכך מפני "כבוד אבא". מתוך ארבעה צאצאים רק אחת מהם מסכימה לכך והשאר איימו שיתרחקו ממני אם אעשה צעד זה. מה לעשות?

תשובה: אני מצטער שלא הצלחת בחינוך צאצאיך. הם מעדיפים את טובת עצמם על פני התועלת לאימא שלהם. אבל בוא נגיע לשורש הבעיה. שמא הענין הוא שאת בעלת הון, והם דואגים לירושה שלהם אחרי "מאה ועשרים" שלך, שלא "יתבזבז" בניהול ביתך החדש וצרכי בעלך החדש. ושמא מתוך אבלותם על אביהם הם רוצים להנציח את זכרו שיש רק דמות אחת בחיי המשפחה שלך, האב המנוח, ואין לו שום "ממלא מקום". או שמא מתוך תפישה לא נכונה, חושבים הם שהאבלות על אבא היא לאורך כל החיים, וכאשר תתחתי מופסקת האבלות, וזכרונו של אבא דוהה ומתאפס מן העולם. ושמא הטעם הוא שרוצים שכל תשומת לבך תהיה מופנית אך ורק אליהם בלבד, בלי פיצול התעניינות לאדם זר, מבחינתם. ושמא הטעם הוא סתם "רוע לב".

יש כאן שאלה פראקטית. שמענו מקרים רבים שאב אלמן, או אם אלמנה, חושבים שוב להתחתן. וכתוצאה מכך הצאצאים מתרחקים מן ההורה. מה התורה מדריכה ומה מייעצת? התורה קבעה "לא טוב היות האדם לבדו" (בראשית ב, יח). כמובן גם אשה היא "אדם". החיים צריכים להיות משותפים, ששניים בונים את קן הבית ביחד. אמרו חז"ל "או חברותא או מיתותא". בעברית: או שיהיה חבר, ואם לא? זה מצב של "מות" [רוחנית ופסיכולוגית].

בהודו, עד לשלטון בריטי על המדינה, היה נהוג לערוך "סוטיי" אחרי מיתת האב. כלומר שרפו את האלמנה על מוקד ארונו של המת, להעביר מסר שהיא אתו במות כמו בחיים. ללמד רעיון שאין שום "חיים" אחרי מות הבעל. זה הוא מנהג ברברי, ויש בזה הדים בעוד תרבויות מהעולם העתיק. אבל תורתנו היא "תורת חיים". גם אברהם אבינו התחתן עם אשה נוספת אחרי מיתת שרה אמנו. וגם בבבא בתרא (יב ע"ב) בתו של רב חסדא התחתנה עם בעל שני, אחרי מיתת בעלה הראשון. לא מצאו חז"ל בזה שום פגם. וכן מצאנו כי רבי יהודה הנשיא בקש להתחתן עם אלמנתו של ר' אלעזר בן רשב"י (בבא מציעא פד ע"ב) ולא ידע להמנע מפני דברי הזוהר, למרות שהוא עצמו היה תלמידו של רשב"י (שבת קמז ע"ב).

אמנם אפשר שהבנים נתלו במאמר בספר הזוהר (ח"ב דף ק"ב) שרוחו של הבעל המת מכשכש במעיה של אשתו ומקפיד ומקנא אם היא תשא בעל שני, ויש סכנה לבעל השני. [אמנם שם משמע שאחרי י"ב חודש נח מכעסו, ואז אין

שום סכנה. וגם שם לא אמרו איסור לאשה, אלא דברו מבחינת בטיחות של הבעל השני]. לענין זה עלינו להזכיר שוב דבר הרב המחבר "בן איש חי" (בספרו שו"ת רב פעלים, ח"ד, סוד ישרים, תשובה ב) שהרבה פסקאות נוספו לגוף ספר הזוהר על ידי אנשים שונים במשך הדורות. כי בתחילה היה ספר הזה רק בכתב-יד ולא נדפס. וכאשר סוף כל סוף נדפס, נכללו בו כל מה שהוסיפו אנשים אחרים בגליון כתב-היד. ולדעתי גם פסקא זו היא תוספת. אריכות לשון הפסקא מוכיחה זאת. וכך עולה גם מדברי הגאון רבי יעקב עמדין (בספרו "אמת ליעקב", הגהות על הזהר, עמ' רנב-רנג; ושוב בספרו "מטפחת סופרים" עמ' ל-לא) המביא שמושג זה של הזוהר מופרך ע"י כמה וכמה ממאמרי חז"ל בגמרא. ולכן אין לחשוש לדברי הזוהר בזה.

הנישואין אינם רק לשם ההולדה, להביא צאצאים לעולם. גם אדם שעבר גיל הפוריות חייב להתחתן. על פי ספר הזוהר אין השכינה שורה על בן אדם שאינו נשוי אשה, והוא הדין אשה ללא בעל. לענין האשה קבעה הגמרא בחמשה מקומות "טב למיתב טן דומלמיתב ארמלו" [תרגומו: טוב מושב של שנים יחד, מלשבת כאלמנה]. זאת היא קביעת היהדות, וכל מקיים מצוותיה של תורה צריך לכוף דעתו אל הדרכת התורה, ולשים בצד כל שיקול אחר, כל שיקול זר.

אל תשימי לב לדעת צאצאך. גם אם יתנתקו ממך, הם עושים רע לעצמם. הם מידרדרים לרוע הלב והמעשים. את תעשי מה שטוב לך. אומרים חכמי התורה: "ואהבת לרעך כמוך". "כמוך" כתוב, ולא "יותר ממך". אל תעדיפי פרינציפים שלהם על פני טובתך האמתית.